

lyeket Kinára erőszakoltak, többek között két nagy előnyt biztosítottak a hódító idegen államoknak: engedményes területeket és a külföldi állampolgárok külön jogait, azaz szerződésileg biztosított önálló bíraskodást. Ez a két intézmény még ma is elsőrendű jelentőségű azon államok számára, amelyek Kinával szoros kereskedelmi kapcsolatban állnak. Teljes mozgási szabadságot biztosítanak az idegenek számára és nagyban előmozdítják Kína gazdasági kizsákmányolását. Amellett az idegen áru és tőke állandó beszivárgásának is biztos utat nyitnak.

A koncessziók olyan városrészek (többnyire kikötővárosokban), melyeket szerződésileg használhatnak az idegen államok. Elvben a koncessziós területek Kína tulajdonát képezik, de valójában a közigazgatást konzulok végzik. Habár a koncessziós területek lakosságának legnagyobb része kínai, a közigazgatásban nem vehetnek részt, csak a terheket viselik rendes adózás formájában.

Kína függetlenségének csorbítása az idegenek önálló igazgatószolgálati joga is (az u. n. kapituláció). A Kínában élő idegenek e szerint nem tartoznak a kínai hatóságok fenhatósága alá. Ez nem csak a koncessziós területeken élő idegen alattvalókra, hanem az állam bármely részén élő idegenekre is vonatkozik.

A világháború után Kína gyakran tett kísérleteket, hogy ezektől a terhes kötelezettségektől megszabaduljon, de mindezek sikertelenül. Elképzelhető, hogy midezek az engedmények mennyi előnnyel járnak az idegenek számára. A független igazgatószolgálat és a szabad mozgási lehetőség a hatalmas keleti országot az imperialista államok kénye-kedvének szolgáltatta ki és Kínát mintegy gyarmati viszonyba hozta a nyugati hatalmakkal.

Japán betörésével mindezen előnyöket veszély fenyegeti. Egy esetleges japán győzelem megszüntetheti a nyugati államok előjogait és ezzel az ipari termelést, valamint a kereskedelmi forgalmat teljesen megbénítaná. Előre látható tehát, hogy amint Japán hódítási törekvései a koncessziókat kikezdi, az eddiginél sokkal hatalmasabb ellenféllel kerül szembe.

Dr. J. S.

VILÁGSZEMLE

November elején Németország, Olaszország és Japán megbízottai Rómában kommunista-ellenes szövetséget kötöttek. Az európai sajtó vegyes érzelmekkel fogadta a fasiszta államok paktumát. Úgy az angol, mint a francia lapok megállapították, hogy az egyezmény elsősorban Európa demokrata államainak biztonsága ellen irányul. A bolsevizmus elleni harc csak ürügyül szolgál arra, hogy a szövetségző fasiszta hatalmak egyes demokratikus államok belügyeibe beavatkozhasanak. A legutóbbi pár év elég bizonyítékát adta annak, hogy a faszizmus imperialista törekvéseit mindig az ideológiai harc jelszavával igyekszik elködösíteni és ezt felhasználva a békeszerető

népek ellen meglepetésszerű támadásokat intézni. A fasizmus nem mer nyílt háborúba kezdeni, mert ehhez belsőleg gyenge. Apró rablóhadjáratokat szervez és kalózkodással próbál magának kisebb előnyöket kicsikarni, egyúttal pedig a közbiztonság veszélyeztetésével az általános gazdasági és politikai helyzetet bizonytalanná tenni. Ezt a célt szolgálja a Földközi tengeri kalózkodás, a spanyolországi intervenció háború, Japán betörése Kínába és ezzel párhuzamosan a demokrata államokban folytatott lázító munka és terrorista ténykedés.

A Rómában aláírt hármass szerződés erőpróbanak készült. A fasiszta államok arra számítottak, hogy a paktummal a többi félfasiszta, vagy legalább is a fasizmussal szimpatizáló államokat színvallásra és a szövetséghez való csatlakozásra bírják. Ez az erőpróba rosszul sikerült. A számítások ellenére eddig egyetlen állam sem járult a paktumhoz. A kis államok kormányai bármennyire is rokonszenveznek a fasizmussal, néptömegeik egyre erősebb ellenállása miatt, kénytelenek tartózkodni a nyílt kilépéstől.

*

A régen esedékes brazíliai puccs november 11. óta már elkönvölt politikai tény. A demokratikus hatalmak gyengekező politikája, a halogatás, lemondás gyakorlata egyenesen a fasizmus felé taszító hatással van a válságos külpolitikájú államokra. Vargas diktátor puccsa mögött ismét a hitleri imperializmust kell keresni. Németország ugyanis már régen szemet vetett Brazília nyersanyagaira és az utóbbi évek belpolitikai eseményei mögött, melyek folyamán letörték a Prestes vezette demokratikus Nemzeti Szövetséget, szintén a hitlerizmus nyomása sötétlik. Az államcsinyben személyes okok is közrejátszottak. A brazíliai Vezér, Vargas elnök, alkotmányellenesen csak így tudta elnöki hatalmát megőrizni.

Hogy a délamerikai parancsuralom tartós lesz-e, az a nemzetközi fasizmus támogatásától függ és attól, hogy Vargas milyen mértékben kapcsolódik a fasiszta politika általános irányvonalába, azaz mennyire szolgáltatja ki országát az idegen imperialistáknak.

*

Anglia legújabb nemzetközi szereplése azt mutatja, hogy a demokratikus államoknak újabb nehézségekkel kell megküzdeniök. A londoni taktikázó politika odáig jutott, hogy Angliát már-már a fasiszták szövetségésének lehet tekinteni. Anglia ténylegesen elismerte Francot és diplomáciai képviselőit is kicserélte azzal, bár a kereskedelmi megbizottak szerény neve alatt. Minden erejével azon volt, hogy elhúzza a londoni bizottság tárgyalásait. Az egyesült brit és fasiszta erők utolsó manőverét az éber szovjetdiplomata azonban elhárították azzal, hogy a szovjetkormány hajlandó hozzájárulni az angol javaslatokhoz és csupán azt köti ki, hogy maga fogja meghatározni, hogy mit jelentsen a külföldi intervenció csapatok és önkéntesek „lényeges részének“ visszahívása. A benemavatkozási bizottság hetekig tartó tárgyalásainak sovány eredményét is kétségessé teszik Franco első, arcátlan feltételei, melyek szerint hajlandó az önkéntesek 1:5 arányban való visszahívására.

Anglia magatartását a spanyol kérdésben kellőképpen megmagyarázza az angol alsóházban nemrég elhangzott egyik interpelláció, melyből kitűnik, hogy a Franco-földi vasbányák részvényeinek többsége a Guest, Keen & Mettlefold cégé és hogy a jelenlegi kormány több miniszterének komoly érdekeltségei vannak ennél a cégnél. Az említett G. K. & M. cég mindenkor szoros családi összeköttetésben állt a Chamberlain-családdal, különösen a jelenlegi miniszter apjával. A cég később trösztté alakult át és magába olvasztotta a Baldwin-acélműveket (Baldwin, volt miniszterelnök vállalatát), és a Daily Telegraph tulajdonosa, lord Camrose köszén- és vasérdekeltségeit. A köszén-, vas- és acélérdekeltségek „béke-politikája“ pedig semmiképpen sem haladhat a demokrácia vonalán.

A reakciós angol kormány legújabb politikai ténykedése lord Halifax berlini küldetése volt. A legutóbbi világháború óta az angol uralkodó osztály osztályszempontból nézi a háború kérdését. Bizonyos körülmények között nagy engedményekre hajlandó az ellenféllel szemben, ha ezzel a haladás és a munkásosztály emelkedésének útjába akadályokat gördíthet. Lord Halifaxnak nem kellett Berlinbe utaznia ahhoz, hogy mint 1912-ben Haldane egykori lordkancellár, meggyőződjék a háborús veszélyről. Utjának célja inkább az volt, hogy megállapítsa, milyen áron hajlandó Hitler egyidőre békében hagyni az angol világbirodalmat.

A mellékszándék a Róma—Berlin—Tokió tengely gyöngítése volt, hogy ezzel Angliának könnyebb legyen a játszmája az Olaszországgal való tárgyalásokban. Halifax útjának eredményeit szigorúan titokban tartják. A liberális Manchester Guardian, melytől igazán távol áll a szenzációhajhászás, feltárta Hitler „békefeltételeit“. És Chamberlain miniszterelnök cáfolata ellenére is jogosan tehetjük fel, hogy e feltételek megfelelnek a valóságnak. Hitler állítólag felajánlotta Angliának, hogy 10 évre felfüggeszti gyarmati igényeit, abban az esetben, ha Anglia és Franciaország:

1. elismeri Francot; 2. kijelentik, hogy Ausztria léte „nem érdeklő“ őket; 3. Németországgal közösen nyomást gyakorolnak Csehszlovákiára, hogy szövetségi állammá alakuljon át, nemzeti önkormányzattal, különös tekintettel a német kisebbség részére. Hitler ezzel szemben közbelép Spanyolországban a megegyezés érdekében és egyidőre békét hagy a gyarmatoknak. Angliának azonban köteleznie kell magát, hogy a mintegy tízéves nyugalmi idő után támogatni fogja ezen követeléseket.

Hogy ezek a békefeltételek a valóságnak megfelelnek, az a londoni kormánysajtó magatartásából is látható. Az Observer követeli, hogy Csehszlovákia létezése szűnjön meg végre az európai béke alapkérdése lenni, Németország igénye a Szudetákra állítólag éppen olyan „jogos“, mint Franciaországé Elzászra 1871-ben (azzal az óvatossággal, hogy a Szudeták sohasem tartoztak Németországhoz és az ottani „irredentizmus“ tisztára a náci-agitáció terméke).

A Hitler—Halifax-tárgyalások újból nagy kérdés elé állították a francia külpolitikát. A fasizmussal már amúgyis túlságosan rokonszenvező középeurópai szövetségesek, ha látni fogják, hogy Anglia készen áll a Hitlerrel való összeölekezésre, könnyen engedhetnek a náciizmus tolokodó udvarlásának. Vajjon számot tarthat-e Franciaország és milyen mértékben, szövetségeseinek további támogatására? A Chautemps-kormány seregszemlét tart az ország barátai és ellenségei felett. Delbos külügyminiszter sorra veszi Kelet-Európa fővárosait. A Szovjetunió biztos szövetségese. A körutazásból Moszkva meglátogatása kimarad. Anglia és a Kisántánt cselekedeteiben (Csehszlovákia kivételével) állhatatlanságot lehet tapasztalni. Az első állomás tehát London. A miniszterelnök és külügyminiszter londoni útjának legfőbb feladata, tisztázni Anglia és Franciaország álláspontját a világpolitika égető kérdéseiben.

Az angol és francia érdekek nem minden ponton fedik egymást. Nagybritánia rossz szemmel nézi a távolkeleti háborút. Franciaország is, Anglia szeretne mindenáron megegyezni Japánnal, hogy biztosítsa kínai érdekezéseit és megfizettesse Japán hibájából eddig elszenvedett kárait. Ez nem lenne rossz Franciaországnak sem, hiszen Kinában francia érdekeltségek is vannak. A Csendes-óceáni kérdésben a francia—angol érdekeltérések, bármilyen furcsán hasson is, a *Földközi tengeren csoportosulnak*. Angliának sürgős szüksége lenne hadihajóit kivonni a Földközi tengeri ellenőrzésből, hogy minden erejét az indiai és kínai vizekre összpontosítsa. Főérdekei itten vannak. Franciaországnak pedig a Földközi tengeri ellenőrzés a legfontosabb, mert minden pillanat, mely a köztársasági Spanyolország győzelmét hozza közelebb, Franciaország kontinentális biztonságát erősíti. Anglia tehát keresi a Francoval való megegyezést és ennek győzelmét kívánja. Franciaország pedig az ellenkezőjét akarja. Ez az első angol—francia ellentét.

A második: Angliát zavarják Hitler gyarmati követelései, de Középeurópában nincsenek komoly érdekei. A Szovjetunió sorsát nem viseli a lelkén. Az angol reakció szívesen odadobná Közép- és Kelet-Európát Hitlernek, egy kétesértékű nyugati békéért. (Hitler—Halifax-terv.) E tervek megvalósítása halálos veszedelmet jelentene Franciaországra. Félelmetesen megduzzasztaná legdühösebb ellenfelének, a hitlerizmusnak hatalmát, széjjeltépné szövetségi rendszerének utolsó foszlányait. Tehát ami Angliának kétes biztonságot jelentene, az Franciaország számára a bukást hozná. Viszont a józan angol megfontolás nem feledheti el, hogy Franciaország végelgyengülése Angliát is veszélyeztetheti azzal, hogy szabadjára engedi a hitleri világálmot, mely végül a brit világbirodalmat is nehéz helyzetbe hozhatná.

A harmadik ellentét: az angol jobboldal, akárcsak a francia, melegen ajánlja a francia-szovjet paktum széjjeltépését, cserében a német békéért. Hitler vagy Sztalin! — kiáltják. E választást sem fogadhatja el a francia kormány, hiszen nem kétséges, hogy a Füh-

rer, miután Ukrajnát már fölfalta, még dühösebb étvágygal veti magát Franciaországra.

Hogy a fentiek ellenére sikerülni fog-e Angliát eltéríteni Hitlerrel való kacérkodásától, ami a Chautemps-Delbos misszió tulajdonképeni célja, egyelőre még bizonytalan és csak a legközelebbi politikai események mutathatják majd meg.

*

A brüsszeli konferencián szintén mindent elkövetett az angol diplomácia, hogy megakadályozza a támadó hathatós megrendszabályozását. Miután Japán gorombán elutasította azt a félénk meghívást, hogy vegyen részt a tárgyalásokon, Eden még azt is megakadályozta, hogy a konferencia erélyes határozatban ítélje el Japánt és az ügyet a Népszövetségnek utalja vissza. Az Egyesült Államok képviselői hasonlóképen rezerváltan viselkedtek, ellentétben Roosewelt bátor kiállásával, amit talán legjobban Takahasi japán ezredes kijelentése magyaráz meg. Eszerint Japán nem fél attól, hogy az USA Kína oldalára fog állani, mivel ezzel gazdasági életét alaposan megkárosítaná. Ugyanis Japán és az Egyesült Államok közötti kereskedelmi forgalom 1.300 millió yenre rúg, míg Kína és Észak-Amerika üzleti forgalma csak 200 millió yent tesz ki. A Wall-street sem önzetlenebb, mint az angol bányavállalatok, ha érdekeikről van szó. Ugylátszik hiú idealista ábránd marad, hogy Japánt a demokrata hatalmak gazdasági szankciókkal kényszerítsék békére. Ilyesmit a bank- és iparvállalatok demokráciájától nem lehet elvárni. A benemavatkozási gaztett már Kinában is kezdődik.

A vétkes tétlenség védelme alatt a japánok hetekig tartó véres küzdelmek árán bevették Sanghajt, ahonnan a kínai csapatok a legnagyobb rendben vonultak ki, hogy Nanking előtt annál nagyobb ellenállást fejtsenek ki a japánokkal szemben. A japánok arra használták fel véres győzelmüket, hogy az imperialista hatalmaknak Sanghajban ultimátumot adtak át, követelvén, hogy mondjanak le előjogaikról a nemzetközi engedményes területeken. Az Egyesült Államok és Anglia tiltakoztak a Japán túlkapások ellen, Franciaország azonban nem. A nagyhatalmak egymásközötti szolidaritásáról szó sincs, mégkevésbé Kína bárminemű támogatásáról.

*

A francia jobboldal tekintélyét alaposan aláásta a De La Roque-féle rágalmozási per, melynek tárgyalásain az egymásnak bősziült fasiszta politikusok legpiszkosabb üzelmei kerültek napvilágra. Sikasztások, aljas zsarolások és megvesztegetések bizonyultak rá a „legkiválóbb” jobboldali politikusokra, akik a nép bórén szerzett pénzen szédítették a tudatlan tömegeket. A tárgyalások mintegy előjátéka voltak a most leleplezett Franco-típusú „nemzeti” összeesküvésnek. Ebben az ügyben már több „előkelő” jobboldali személyiséget letartóztattak. Így került börtönbe Duseigneur tábornok, az összeesküvők katonai szervezetének egyik irányítója, ennek titkárja, Deuille-Maillefeu őrgrof, Eugéne Deloncle mérnök, a Penhoet hadiüzem

egyik főtisztviselője, a Magyarországról visszatért Hubert Pastré, Pozzo Di Borgo herceg és mások

A francia népfront rendőrsége egy spanyolországihoz hasonló felkelésnek vette elejét. A reakciós jobboldal Franciaországban épp úgy, mint Spanyolországban szövetkezett a külföldi fasiszmissal, hogy idegen segítséggel és fegyverrel ölje halomra a hatalmát megnyirbáló népet. Ugyanaz a közönséges hazaárulás, amelyet a fasiszta sajtó nemzeti hőstettnek minősít. A mai „nemzeti felkelések“, melyek azért rombolnak, gyűjtanak és pusztítanak, hogy a népet a nemzetévválás lehetőségétől megfosszák, mind hazaáruló mesterkedések.

Úgy a franciaországi, mint a nemzetközi fasiszta sajtó természetesen azon dolgozik, hogy az ügy jelentőségét elmázojja. Amíg csak jelentéktelennek látszó házkutatások és kisebb fegyverraktár-felderítések, mozgalmi közkatonák letartóztatása folyt, akasztófahumorral igyekezett neveltségessé tenni a terroristák ellen indított egész rendőrhadjáratot. Mihelyt a biztonsági közegek komolyabb lépésekre szánták rá magukat, a fasiszták ajkára ráfagyott a kényszeredett nevetés. Most már kétségtelen, hogy a fasiszta-terrorista összeesküvésben valamennyi francia „nemzeti“ vezér bele van keverve, Tardieuvé, a volt miniszterelnökkel az élükön.

A „benemavatkozó“ Berlin-római tengely szerepe, ha figyelembe vesszük a talált fegyverek márkáit, — nyilvánvaló. Berlin-Franco jelöltje Doriót volt, aki von Pottere báróval, a Reichswehr teljhatalmú követével állandó összeköttetésben állott. Pottere báró a puccskisérlet felderítése után hamarosan hazautazott, még mielőtt kész bizonyítékok lettek volna ellene.

Róma legalább is annyira kompromittálva van a terrorista puccsban, mint Berlin. Erre nem kell egyéb bizonyíték, mint a C. S. A. R. (a Titkos Forradalmi Akció Komitéja) fegyverraktáraiban talált olaszgyártmányú Barletta-ismétlőfegyverek szokatlan tömege. Mig halvány remény volt az ügy eltussolására, Róma békülden hangokat pengtetett: a „Tribuna“ egyenesen időszerűnek találta a francia-olasz közeledést. Mikor azonban látták, hogy ezzel nem tévesztik meg a népfront-kormányt, az újságírás történetében páratlanul álló útszéli hangú támadásba ment át a fasiszta sajtó. A fasiszmus a régi zsaroló recept szerint jár el: először kinyújtott békejobb, utána a megfélemlítési kísérlet.

Szántó Árpád.

Felhívjuk terjesztőinket, hogy lapunk munkatársa, LATÁK ISTVÁN

A kültelek

c. verses füzetének terjesztését vállalják, 25% jutalék ellenében. A füzet ára 6.— dinár. Megrendeléseiket a kiadóhivatal címére küldjék.